

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/135481,Malgorzata-Choma-Jusinska-Misja-Niepodleglosc-Zarys-historii-Gryf-Publications.html>
27.02.2026, 22:30

Małgorzata Choma-Jusińska: Misja: Niepodległość. Zarys historii Gryf Publications

25.10.2024

W czerwcu 1946 r. rozpoczęła się ewakuacja 2. Korpusu z Włoch do Wielkiej Brytanii, a potem demobilizacja tysięcy żołnierzy za pośrednictwem Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. Wiązał się z nią problem zabezpieczenia na Wyspach majątku (maszyny drukarskie, bezcenny wówczas papier) i kontynuowania dorobku Oddziału Kultury i Prasy 2. Korpusu w warunkach emigracji.

Demobilizacja była bowiem nie tylko wielką operacją logistyczną: 2. Korpus był wszak szczególną formacją, która realizowała także inne cele niż wojskowe. Józef Czapski określił go mianem „małej Polski” (Józef Czapski, Gustaw Herling-Grudziński, Dialog o Dowódcy, „Kultura” 1970, nr 7-8, s. 24), w ramach której w wojennych warunkach zaspakajano edukacyjne i kulturalne potrzeby żołnierzy.

Na rzecz Niepodległej

Naczelnym zadaniem emigracji było kontynuowanie działań na rzecz Niepodległej Polski, wśród nich m.in. podtrzymanie zaangażowania polskiej społeczności na wychodźstwie, rozwijanie kultury polskiej, przechowywanie pamięci o polskich doświadczeniach w czasie drugiej wojny.

Dla środowiska generała Władysława Andersa, jednego z liderów polskiego wychodźstwa, istotne było, aby w sytuacji podziałów politycznych w kołach polskich władz emigracyjnych, zapewnić sobie narzędzie szerokiego oddziaływania.

Były to czynniki, które doprowadziły do powstania spółki wydawniczo-dystrybucyjnej Gryf Publications Ltd.

Następca Oddziału Kultury i Prasy 2. Korpusu

Firma została zarejestrowana 25 października 1946 r. Od początku Gryf był postrzegany jako kontynuator OKiP i jednoznacznie identyfikowany z gen. Andersem. Z Gryfem związani byli jako udziałowcy (w różnych okresach) jego zaufani współpracownicy, m.in.: Eugeniusz Lubomirski de Voux, od 1941 r. adiutant i szef kancelarii generała; ppłk Michał Protasewicz, ostatni szef OKiP, wcześniej, w latach 1942-1944, kierujący Oddziałem VI (krajowym) Sztabu Naczelnego Wodza; Ludwik Łubieński, dyplomata, od 1944 r. oficer do zleceń gen. Andersa, następnie pracownik Rozgłośni Polskiej RWE; płk Wincenty Bąkiewicz, oficer wywiadu 2. Korpusu. W pierwszych latach mniejsze udziały mieli także publicyści i uczestnicy życia politycznego II Rzeczypospolitej, m.in. Antoni Bogusławski, Stanisław Stroński, Paweł Zaremba oraz Józef Lipski, ambasador RP w Niemczech. Największy wpływ na wydawnictwo mieli Lubomirski i Zaremba, do połowy lat siedemdziesiątych udziałowcy i dyrektorzy firmy. Ten ostatni w czasie wojny był więźniem oflagu, po odzyskaniu wolności został publicystą, potem redaktorem naczelnym „Orła Białego” (1957-1967) i satyrycznego pisma „Pokrzywy” (1948-1959; następnie dodatek do „Orła”); był też autorem cenionych publikacji historycznych, m.in. Historii Stanów Zjednoczonych (Paryż 1957).

Nowe pismo – „Słowo Polskie”

Z myślą o demobilizowanych żołnierzach Polskich Sił Zbrojnych, od 12 listopada 1946 r. Gryf wydawał „Słowo Polskie – The Polish Word”. Redaktorem naczelnym był Ludwik Rubel, przed wojną redaktor „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” w Krakowie, w czasie wojny współtwórca i redaktor m.in. „Dziennika Żołnierza” w Szkocji i „Dziennika Żołnierza Armii Polskiej we Włoszech”. „Słowo Polskie” było czterostronicowym dziennikiem. Publikowane były informacje ze świata, w tym z krajów za żelazną kurtyną, szeroko informowano o sprawach polskich, zwłaszcza o różnych aspektach życia emigracji. Ze względu na specyfikę tego okresu, śledzono zwłaszcza różne odsłony przechodzenia żołnierzy do życia cywilnego.

►[Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kultura

Artykuł

